

Eper incestzaak inspireert tot 'ranzig familiedrama'

Max Smith

In Chez Salomé wordt Salomé Antipas beschuldigd van moord op haar vader Herodes. De reconstructie van deze misdaad voert de toeschouwer door een moeras vol seks, corruptie, machtsmisbruik en intriges. Achter de deuren van nachtclub Chez Salomé blijkt zich een heftig steekspel te hebben afgespeeld tussen de nachtclubdanceres Salomé, agent J. de Doper en pornokoning Herodes. Met deze prikkelende tekst op de programmaprobeerde de vanuit Utrecht operende theatergroep Growing Up in Public zoveel mogelijk publiek te werven voor de voorstelling Chez Salomé. Het stuk is geschreven door Daphne de Bruin. Zijzelf behoort tot de medespelers. Paul Feld is de regisseur.

De Eper incest-affaire heeft Daphne de Bruin als uitgangspunt genomen voor 'het ranzige familiedrama' Chez Salomé, maar het is geen docu-drama geworden. „Mijn interesse ging aanvankelijk uit naar de relatie vader/dochter. Wat mij in die Eper incestzaak onder meer erg fascineerde was de verhouding tussen Yolanda en haar vader. Ook in het bijbelse verhaal over Johannes de Doper en Salomé intrigeerde mij de band tussen Salomé en haar stiefvader Herodes. Dat moet volgens mij ook een incestueuze relatie geweest zijn.” Al schrijvend kwamen er verscheidene onderwerpen bij. Zoals macht en de invloed daarvan, en onze ambivalentie ten opzichte van seks. „Met zijn profetieën over de komst van de Messias boezemt Johannes de Doper vrees in bij Herodes. Tussen Salomé en Johannes de Doper is er sprake van een niet geheel gezonde liefdesverhouding. Als stiefvader van Salomé heeft Herodes op zijn beurt macht over haar.

In de verhalen van Yolanda speelt een aantal politie-agenten, gezagsdragers dus, een dominante rol. De eerste keer dat ze aangifte deed, werd ze volgens haar getuigenis door hen aangerand. Daarom durfde ze niet zo snel nogmaals een aanklacht in te dienen. Deze gegevens hebben we in het stuk verwerkt.” Om die reden wordt er een op seks-beluste agent ten tonele gevoerd die J. de Doper heet. Herodes wordt voorgesteld als het prototype van een patserige souteneur annex porno-koning. Yolanda/Salomé, gespeeld door Daphne de Bruin, is een onschuldig ogend meisje dat ondanks dat ze op allerlei en soms gruwelijke manieren wordt misbruikt, toch haar eigen weg blijft zoeken en op haar wijze vergelding eist.

De spelers lassen tijdens het spel beurtelings enkele door hen solo gezongen evergreens in, die aansluiten op de thematieken. Het door Daphne de Bruin vertolkte Love for sale ondersteunt de gedachte dat „seks binnen onze maatschappij een handelsobject geworden is. Aan de ene kant keur je porno af, maar je ziet toch dat als er ergens een pornoboekje rondslingt bijna iedereen daarin begint te bladeren. Sommige mensen huren een pornofilm als stimulans en voorbeeld om op een fijnere manier seks met elkaar te hebben. Die dubbelheid in onze moraal frappeert me.” Al haar stukken zijn geïnceneerd door Paul Feld, regisseur toneelschrijver en artistiek leider van Growing Up in Public. Buiten het to-

Daphne de Bruin (rechts) en Bruun Kuijt in Chez Salomé. (Foto Reyn van Koolwijk)

neel is hij eveneens haar vaste partner. „Ik vind het nog altijd prettig met hem samen te werken.

In de loop der jaren hebben we bij het maken van voorstellingen een eigen jargon en eigen codes ontwikkeld. Ik heb niet het gevoel: o jee, mijn man zit me te regisseren, of dat hij mij anders regisseert dan de overige medespelers. We nemen het werkproces wel mee naar huis. Het gebeurt vaak, dat we beiden de hele nacht over het stuk blijven discussiëren. Wan-

neer we 's ochtends wakker worden dan wil het gesprek na het goede morgen meer dan eens weer snel gaan in de trant van: die scène had je eigenlijk zus en zo moeten doen.” In de stukken die Daphne de Bruin heeft geschreven, zoals Dolly Parton is Dead en Wake Up Betty Boop, sluipen er diverse problematieken in die specifiek met vrouwen van doen hebben. In het recente Darwins Daughter heeft ze het bijvoorbeeld over de voor heden-daagse vrouwen dubbel zo moeilijke keuze tussen moederschap en carrière.

„Ik ben een vrouw, dus zo vreemd is het niet dat ik dergelijke thema's aanstip. Nu al, of nog even wachten met kinderen krijgen, is voor mij persoonlijk een groot dilemma. Ik ben 31. Het wordt dus tijd om te kiezen. Een kind hebben lijkt me heel leuk, maar aan de andere kant ben ik nog zo lekker bezig met voorstellingen maken, met spelen en lesgeven op de toneelschool. Met Els Leijzen heb ik in Darwins Daughter gestaan. Allebei hadden we dezelfde gedachte, dat als de reeks voorstellingen achter de rug was, we dan zouden weten welke keuze we moesten doen. Ik sta nu nog steeds te twijfelen.”

Ze weerspreekt dat ze wat je noemt echte vrouwenstukken maakt, in de trant van feministisch of vooral geschikt voor vrouwen. „De directe drijfveer om te schrijven is niet omdat ik per se bepaalde zaken aan de orde wil stellen. Ik schrijf en maak voorstellingen vanuit een persoonlijke betrokkenheid bij allerlei gebeurtenissen van nu. Het is vaak voor mezelf een methode om er achter te komen, waarom mij dat nou zo interesseert of bezighoudt.”

Daphne de Bruin is in Nederland geboren, maar ze heeft een Indische achtergrond. Haar moeder Yvonne Groeneveld, die het Werltheater in Utrecht beheert, is Indisch. Op haar zestiende is haar moeder van het toenmalige Nederlands-Indië naar Holland gerepatriëerd. Voor Daphne de Bruin, dochter van gescheiden ouders, is die Indische tijd daadwerkelijk tempo doeloe. „Ik voel me totaal Nederlandse. Ik houd me niet bezig met het Indische cultuurgedoe. In het ouderlijk huis ben ik wel zwaar christelijk opgevoed, maar totaal niet Indisch. We spraken daar nauwelijks over. Afgelopen zomer ben ik voor het eerst in Indonesië geweest. Veel van mijn oma en vooral van mijn oma herkende ik in de gedragingen van de mensen daar, maar ik had geen moment het gevoel van: ja, hier liggen mijn wortels.”

Artistiek bloed heeft ze van haar moeder. „Ik ben met theater opgegroeid. Het is dus niet zo vreemd, dat ik reeds als klein meisje op het toneel wilde staan. Ik heb een studie omgangskunde gedaan, waarmee je docent maatschappelijk werk kunt worden. Maar ik was snel weer bekeerd. Twee maanden na die studie ben ik de regie-opleiding in Amsterdam gaan volgen. Daar heb ik Paul leren kennen. Vanaf het derde jaar zijn we samen gaan werken.”

„Ik heb vroeger veel met mensen uit de cabaretheek gewerkt en voorstellingen gegeven in het Utrechtse. Met Bruun Kuijt en John Buijsman die nu ook in Salomé meespelen, en met bijvoorbeeld Mark van de Veerdonk heb ik cabaretse voorstellingen gemaakt met muziek en humoristische scènes.”

Humor is nog even kenmerkend voor haar voorstellingen, zo ook in Salomé. „Het is niet, omdat ik zo'n lolbroek ben. Ik bedenken grappen tijdens het schrijven. Meestal ben ik blij verrast als mensen schik hebben in bepaalde scènes, want ikzelf houd er niet van om van die loddzware stukken te maken.”

Voorstelling Chez Salomé door Growing Up in Public. Utrechtse School, Boorstraat, Utrecht, di 4 en wo 5 apr (try-outs), do 6 apr (première), vr 7, za 8, ma 10, di 11, wo 12 en do 13 apr. Daarna op reis.

Chez Salomé legt treffend de dubbele seksuele moraal bloot

Utrecht

Nadat zij eerst haar vader uit wraak heeft gedood, besluit Salomé zich ten einde raad op te hangen. Voordien heeft ze al het een en ander meegemaakt. Reeds vanaf de kinderjaren moest ze zich aan incest onderwerpen, ze is getuige van een sadistische lustmoord op haar baby en dwong de vader haar tot prostitutie.

De Eper incest-affaire rond Yolanda diende voor Daphne de Bruin als basisgegeven bij het schrijven van het stuk Chez Salomé.

Voorts liet ze zich inspireren door het bijbelverhaal over Salomé en Johannes de Doper. Naar haar inzicht is er sprake van een niet geheel zuivere sensualiteit tussen Salomé en haar stiefvader Herodes Antipas enerzijds, en tussen Salomé en Johannes de Doper anderzijds. Ook hier hebben een verkeerde machtsuitoefening en manipulatie dramatische gevolgen.

Mechanismen

De door Paul Feld geregisseerde voorstelling toont onder meer aan dat slachtoffers van dergelijke mechanismen in een zodanige positie kunnen worden gemanoeuvreed dat de grens tussen schuld en medeplichtigheid moeilijk te trekken is, en dat de gedupeerden indien zij de kans daartoe krijgen op hun beurt uit een vorm van verdediging, vergelding of opportunisme net zo intens de ander proberen te overheersen en te manipuleren.

Daphne de Bruin speelt Salomé als een onschuldig kindvrouwtje met toch een zeker erotisch raffinement, wat onder meer spreekt uit de korte meisjesjurk die ze aanheeft.

Haar vader/Herodes, vertolkt door Bruun Kuijt, is het stereotype van een patserige souteneur met grote ringen aan zijn vingers en met van die pronkerige lakschoentjes aan.

Hij verwent zijn dochter op allerlei manieren om haar van lieverlee te verleiden en haar tegen grof geld te laten hoereren met J.

de Doper. Die politieman heeft iets lachwekkends in zijn opzichtige militante uniform, maar hij is zich er ergerlijk van bewust dat hij uit hoofde van zijn functie een autoriteit is.

Daar maakt hij op een onbeschofte en boosaardige manier misbruik van. Zijn voorliefde voor sado-masochistische seks wordt hilarisch weergegeven met behulp van pepermuntjes die hij wulps in Daphne's mond propt, of die hij in haar bijzijn en kruipend over de vloer met zijn gehelmde hoofd in gruzelementen beukt.

Vulgair

De dubbele moraal die wij er op nahouden wordt in dit stuk eveneens blootgelegd. Velen verwerpen pornografie als smerig en vulgair, maar daar wordt desondanks dik geld aan verdiend als gevolg van de gigantische klandizie.

Love for sale zingt Salomé op een gegeven moment heel droefgeestig, daarmee aangevend dat seks tegenwoordig alom en in de meest vreemde varianten te koop is.

Dit 'ranzige familiedrama', zoals de Utrechtse groep Growing Up in Public de voorstelling kenschetst, maakt treffend de dubbelheid duidelijk die we hebben ten aanzien van sensationele kwesties.

Velen hebben de Eper incest-affaire met belangstelling gevolgd, niet uitsluitend omdat ze zo met het lot van Yolanda zijn begaan, maar evenzeer omdat het met (verboden) seks van doen heeft.

Om reden spreekt ook het bijbelverhaal Salomé ons nog altijd aan, tot in operavorm aan toe. En daar wijst Chez Salomé onverbloemd nog eens op, zonder moralistisch te zijn.

Max Smith

Voorstelling: 'Chez Salomé' van Daphne de Bruin. Regie Paul Feld. Growing Up In Public i.s.m. Theater a/d Werf Producties en het Amphitheater. Première Utrechtse School, 6/4. Verder daar te zien op: 7/4, 8/4, 10/4, 11/4, 12/4 en 13/4.

Uit de kluiten gewassen Salomé is erotisch nachtclubdanseressje

NRC
7-4-'95

Voorstelling: Chez Salomé, van Daphne de Bruin, door Growing Up in Public. Regie: Paul Feld; spel: Daphne de Bruin, Bruun Kuijt, John Buijsman. Gezien: Utrechtse School, Boorstraat 10, Utrecht. T/m 13/4 aldaar; tournee t/m 12/5.

Door ANNERIEK DE JONG

Bij de ingang van de Utrechtse School staat, op een zilveren schaal, het hoofd van Johannes de Doper. Een appetizer voor het hoofdgerecht. In de zaal wacht Salomé, die het hoofd van deze onbenaderbare geliefde eiste in ruil voor wat danspasjes in een omlijsting van zeven sluiers.

Daphne de Bruin herschreef het bloederige bijbelverhaal tot een al even gruwelijk drama. In *Chez Salomé* is Johannes de Doper getransformeerd in een politieman, Herodes heeft de gedaante aangenomen van een pornokoning en Salomé is een nachtclubdanseressje. Is de erotische relatie

tussen Herodes en Salomé in de Bijbel al verdacht, in de theaterproductie hebben we te maken met de meest walgelijke vorm van incest. Salomé is Herodes' oogappel, zijn dochter, zijn kapitaal. Hij maakt haar zwanger en laat de vrucht niet aborteren, want, bedenkt hij samen met agent J. de Doper, seks met zwangere vrouwen zou weleens een trend kunnen worden. De beide heren weten precies hoe ze aan het meisje kunnen verdienen en ze weten zich gesteund door de wet.

Incest, corruptie, geweld en intriges: deze voorstelling leeft door slechtheid. Regisseur Paul Feld houdt van macaber theater, dat bleek al uit *An der schönen blauen Donau*, een zelfgeschreven drama over een Weense dienstmeisjesmoordenaar. Ook dit keer zijn we in een grotesk spookhuis beland. De strop waarin Salomé zich verhangt (verhangen wordt?) blijft steeds prominent in beeld. Daaromheen staan een paar Romeinse zuilen, waarop zich lugu-

bere schaduwen aftekenen. Verdachte objecten worden met een zaklantaarn beschenen, net als in een goedkope thriller. Johannes de Doper is een diender in een bloedrood uniform, die privé en tijdens kantooruren van SM-plagerijtjes houdt. En Herodes, een pooier behangen met goud, woonde tot voor kort in een pulpfilm zonder cultstatus. John Buijsman en Bruun Kuijt spelen deze rollen hilarisch; het zijn dolgedraaide neurotische baasjes die ook over zangtalent blijken te beschikken.

De enige die wat bezinning in deze kermisdrukke brengt is Daphne de Bruin, een flink uit de kluiten gewassen Salomé in een lief kort jurkje. Haar tekst is poëtisch, haar verschijning ook - tot dat ze zich ontpopt als wreekster.

Chez Salomé doet hier en daar denken aan het hardhandige theater van Alex d'Electrique. Maar dat is toch wilder, anarchistischer en griezeliger dan het in wezen moralistische verhaaltje van Paul Feld en Daphne de Bruin.

Seksueel misbruik als ranzige pulp

t h e a t e r

UTRECHT – 'Chez Salomé' heet de nieuwste produktie van de Utrechtse theatergroep Growing up in Public en, inderdaad, de bijbel heeft titel en personages geleverd. Salomé, Herodes en Johannes de Doper treden op in wat een misdadige thriller wordt genoemd met incest als delict, wraak als motief en een afgehaakt hoofd op een zilveren schaal als uitkomst.

De belofte van dat afgehaakte hoofd wordt overigens niet ingewilligd en ook anderszins heeft schrijfster Daphne de Bruin zich tal van vrijheden veroorloofd. Vanwege het thema en voor het gemak is Salomé tot bloedeigen dochter van Herodes Antipas gebombardeerd. Want incest met een achternicht/stiefdochter valt natuurlijk wat moeilijker te verkopen, zeker in de sfeer van pulpfiction, die regisseur Paul Feld tot de typische kenmerken van een Growing up in Public-voorstelling wenst te rekenen.

Aan die voorwaarde voldoet 'Chez

Salomé' absoluut. De pulpsfeer hangt als een vette groezeldekken over de voorstelling. Incest en verkrachting worden er aangeboden als een goedkoop variéténummer en uiteraard speelt het spul zich af in een decor (Enno Welgemoed) vol fallussymbolen. Meteen al in de eerste monoloog van de in een knalrood uniformjasje gestoken Agent J. 'de Doper' - jawel - mag deze met een zaklantaarn onder het rokje van Salomé constateren: 'Ja, ze is maagd.' Ja, dat is humor, waar Feld gek op zegt te zijn.

Mijn gevoel van humor liet me al erg snel in de steek. Gêne kwam ervoor in de plaats. Bij het idee om het Salomé-verhaal met het thema seksueel misbruik te verbinden had ik me op voorhand wel iets kunnen voorstellen. En zeker gezien Daphne de Bruins voorlaatste stuk 'Darwins Dochter' had ik op een scherpe satirische pen gerekend. Ten onrechte?

Agent De Doper

Nu werd de tekst in de persmap bijgeleverd en kon ik donderdagavond na de première in De Utrechtse School constateren, dat deze beter materiaal bevatte dan de voorstelling deed vermoeden. Toegegeven, De Bruin is met haar inspiratiebron heel wat minder intelligent omgesprongen dan in 'Darwins Dochter' – Johannes de Doper als Agent en Herodes als pornokoning illustreren op zijn minst een slappe poging om het een beetje eigentijds te maken – maar ze kan schrijven en de tekst kan bepaald venijniger geïnterpreteerd worden.

Misschien moet De Bruin eens een andere regisseur voor haar werk zien te interesseren. Met alle respect voor de acteurs Bruun Kuijt (Herodes) en John Buijsman (Agent J. de Doper), die Felds aanpak voortreffelijk invullen inclusief lepe blikken van verstandhouding naar het publiek, De Bruins eigen spel – zij speelt Salomé – heeft een ondertoon, die haar vertolking zo nu en dan aan de ranzigheid weet te onttrekken. Feld en zij zitten artistiek niet op dezelfde golflengte. Durf ik te stellen.

Hanny Alkema

Utrecht t/m 13-4, Amsterdam 18/29-4,
Haarlem 10+11-5, Groningen 12-5.

Trouw 8/4/95

Daphne de Bruin (rechts) en Bruun Kuit in 'Chez Salomé': Te hard, te grotesk, te cynisch en te lochwekkend om vrouwonvriendelijk te zijn

Foto: Reyn van Koolwijk

Banaal, irritant maar ook hartverwarmend 'bijbelverhaal'

De Eper incestaffaire was een onnavolgbaar vervolgverhaal in te veel delen en met te veel opinies van een breed scala 'deskundigen' dat voor zijn bronnen aangewezen was op matig geïnformeerde media. Voer voor een fictief pulpverhaal over een incestueuze vader/dochter relatie, een seksclub aan huis en een corrupte, seksbeluste politiefunctaris. Tekstschrijfter en actrice Daphne de Bruin van het Utrechtse gezelschap Growing up in Public combineert in Chez Salomé de incestaffaire met de bijbelse figuren Herodes Antipas – de vader, Salomé – diens dochter, en Johannes de Doper – de corrupte, seksbeluste politieagent wiens hoofd moet rollen.

– MARIA AARTS –

Herodes Antipas is de menig toegedaan dat de vrouw als gebruiksvoorwerp een heel eigen gebruiksaanwijzing heeft. Zijn dochter Salomé bracht hij daarom al vanaf jonge leeftijd de kneepjes van het sekspoezenvak bij. Voor de theorie gebruikte hij boekjes en – leergierig als Salomé was – sloop de praktijk er al doende vanzelf in. Omdat Herodes zo vrijgevig is, laat hij ook anderen de vruchten plukken van zijn geslaagde opvoe-

dingsmethode. Tegen betaling. Zo komt zijn dochter ook op materieel vlak niets te kort. Antipas is een rechtgeaarde pooier. Plat, poeng, seksistisch, en zeer onsympathiek, nee zelfs afstotelijk. De andere typetjes in Chez Salomé nodigen al evenmin uit tot identificatie: Salomé is een in microjurkje gehuld, Betty Booperig, leeg- en warhoofdig schepsel met geaffecteerde maniertjes dat – hoe kan het ook anders – voornamelijk is ingesteld op behagen. En agent J. de Doper is een aan de

letter van de wet verslaafde motoragent wiens gezicht continu schuilt onder een motorhelm en achter een vliegenierszonnebril. Een corrupte diender die geen weerstand kan bieden aan Herodes' 'steekpenning' Salomé – ook al stinkt die uit haar bek! Bij hem is Salomé dus aan het verkeerde adres als zij haar vader wil aangeven wegens seksuele exploitatie en hem verantwoordelijk stelt voor acht illegale abortussen.

Vieze dingetjes

Hoe grimmig dit ook allemaal klinkt en hoe rauw en ranzig het taalgebruik van de twee heren ook is, met die geplaagde Salomé krijg je niet echt meelij. Daarvoor is het allemaal te hard, te grotesk, te absurd, te cynisch, te vrouwonvriendelijk en te lochwekkend. En daarvoor zitten er te veel geslaagde wisecracks in de pulp-fiction tekst van Daphne de Bruin (die zelf Salomé speelt). Kolder met een licht filosofisch tintje en platitudes wisselen elkaar af in een moordend Freek de

Jonge-tempo. Hierdoor, en door de geringe mogelijkheid tot identificatie blijven de spelers te allen tijden acteurs. Drie verklede peuters die tussen de schuifdeuren poep- en piesachtige verhaaltjes opdissen en vieze (maar schitterend getimede) dingetjes doen met spuw en stukgebeten pepermuntjes. Vaak banaal, soms irritant – vooral in het begin (het is even wennen!) maar ook hartveroverend komisch. Vooral John Buijsman (agent J. de Doper) krijgt de slappe lachers op zijn hand als hij eensklaps met een draai van honderd graden de betrouwbare 'oom agent' gaat uithangen en met vertederende danspasjes en dito wuifbeweginkjes de liefste versie van 'Just call me and I'll be around' zingt.

Dergelijke onvoorspelbare wendingen zijn de krenten in de soms wat te gevulde pap van Chez Salomé.

'Chez Salomé' is tot vrijdag 14 april te zien in de Utrechtse School.

Overdadig leed van Salomé slaat dood

THEATER

Chez Salomé van Daphne de Bruin door Growing Up in Public. Regie: Paul Feld. In De Utrechtse School. Te zien in Amphitheater Amsterdam t/m 29 april. Tournee.

Herodes Antipas ziet niet wat het probleem is. Toen Salomé een jaar of negen was, liet hij zijn dochter wel eens plaatjes zien uit zo'n morsig boekje. Daarmee probeerde hij haar uit te leggen hoe en waarom die afgebeelde lichamen kronkelde. Op een dag besloot Herodes het voor te doen, tenslotte is de praktijk leerzamer dan honderden boeken bij elkaar. Daar lagen ze dan, papa en zijn meisje, samen in bed. 'Ik dwong haar niet, helemaal niet, het is gewoon zo gekomen.'

Aan het slot van *Chez Salomé* steekt Salomé haar vader dood. Agent Johannes de Doper, in deze Salomé-versie de lachende derde,

arresteert de vrouw wier blik asgrauw is geworden, na te zijn betast door zoveel grijpgrage handen. Wulps is Salomé allang niet meer, voorgoed beschadigd is zij wel. Nog voordat De Doper haar in de boeien kan slaan, knoopt zij zichzelf op.

Voor agent De Doper is dit een hard gelag, want ook hij heeft zich talloze malen uitgeleefd op Salomé, toen zij werkzaam was in het borddeel van haar vader. Voor tweehonderd piek mocht De Doper bij Salomé 'door de achterdeur naar binnen, zonder jas'.

Incest, verkrachting, onvrijwillige prostitutie en opgedrongen abortussen; tekstschrijver Daphne de Bruin heeft voor *Chez Salomé* heel wat registers geopend. Teveel registers eigenlijk, want zoveel leed samengeperst in een dik uur toneel slaat dood, hoe licht ook gebracht. Een jonge, onschuldige vrouw tegenover twee bruten van kerels, dat

is als de grondslag van een drama een brede, maar doodlopende weg. Zeker wanneer de psyche van de personages onzichtbaar blijft.

Regisseur Paul Feld heeft de overdaad nog groter gemaakt door te gokken op een encensering die dan weer cabaretesk, dan weer als een thriller oogt. De acteurs hebben van Feld de vrijheid gekregen om door de tekst te buitelen, een gebaar waarvan vooral John Buijsman als agent J. de Doper gretig gebruik maakt. Dat maakt hem soms tot een aandoenlijk groot kind dat zijn speeltje maar niet kan vinden, vaak ook holt de acteur zichzelf voorbij. Op die momenten verwordt de agent tot een blaaskaak die in schril contrast staat met Salomé en Herodes, door Daphne de Bruin en Bruun Kuijt bijna aarzelend gespeeld.

Chez Salomé levert niet meer op dan een paar kwinkslagen en een

fraai slotbeeld. Voor het overige hebben tekstschrijver De Bruin en Feld teveel vertrouwd op de samenvoeging van drie verweesde, bijbelse figuren met een op de Eper incestaffaire geïnspireerd plot. Die werkwijze schetst een stereotiepe, uit goede en slechte personages bestaande wereld, terwijl juist de grens tussen zinnelijkheid en perversiteit hartverscheurend kan zijn.

Ronald Ockhuysen

■ **CHINA** De tentoonstelling *China's verre verleden* in de Nieuwe Kerk in Amsterdam heeft 115.000 bezoekers getrokken. Afgelopen maandag was de presentatie van ruim honderd archeologische vondsten uit de Zuidchinese provincie Hunan voor het laatst te zien. Veel belangstelling was er voor het bronzen zwijn uit de 12e eeuw voor Christus en voor de objecten uit het graf van de markiezin van Dai.

Volkshrant 19/4/95

Terug naar Jolanda

Zoals Amerika zich op dit moment blind staart op de O. J. Simpson-processen, zo was Nederland ooit in de ban van een ondoorzichtig familiedrama met fatale afloop. Epe. Het lijkt alweer erg lang geleden dat het hoofd van de blonde Jolanda dagelijks de krantenpagina's en het televisiescherm vulde. Is dat echt zo lang geleden, of hebben we dat hoofd zo snel mogelijk vervangen door dat van pakweg Jomanda? Bijna dezelfde naam, net zo'n vreemd verhaal dat het publiek verdeelt in gelovers en niet-gelovers, maar iets minder dicht bij huis.

Af en toe sijpelt er nog wat informatie door over Jolanda. Maar dat is nooit genoeg aanleiding voor de media om de hele zaak nog eens overhoop te halen. Wat doen we dan eigenlijk intussen met al die gruwelijke ontboezemingen waar we indertijd ademloos naar hebben zitten luisteren? Waar slaan we ze op, de afgrijselijke beelden die Jolanda heeft opgeroepen toen ze publiekelijk beschreef wat haar is overkomen? Vergeten mensen die beelden, of worden ze opgeslagen in het onderbewuste van de luisteraars?

Zo lang journalisten achter het nieuws aanrennen, zijn het de kunstenaars die dit soort informatie blijven herkauwen. Die de beelden waar we niets mee kunnen of die we niet wilden zien, proberen te verwerken, samen met de informatie die al wel is verteerd. In de poppenkastvoorstelling *Ons geheim* (geschreven door Stichting Bilwet) zag ik afgelopen zomer voor het eerst de centrale figuren uit de Eper incestaffaire terug. Jolanda was opgesplitst in twee alter ego's: een mannelijke vechtjas en een lief meisje dat alleen nog in de onschuld van dieren geloofde. En dat terwijl haar moeder door een varkenspop werd gespeeld.

In *Chez Salomé*, een theaterstuk dat

Scène uit 'Chez Salomé' (foto: Reyn van Koolwijk)

geschreven is door Daphne de Bruijn, wordt de geschiedenis van Jolanda verweven met het bijbelse verhaal van Salomé. De Bruijn maakte tot nu toe meerdere voorstellingen waarin met vrouwbeelden wordt gevochten. In haar stukken *Wake Up, Betty Boop! Dolly Parton is dead* en *Darwins dochter* speelde zij telkens een vrouw die beklemd raakt tussen het beeld dat zij van zichzelf heeft en het beeld dat anderen van haar hebben. Die worsteling zie je ook in *Chez Salomé*, maar in deze voorstelling (geregisseerd door Paul Feld) is de toon grimmiger en verontrustender.

Net als bij *Ons geheim* van Stichting Bilwet krijgt in *Chez Salomé* het verhaal van Jolanda een ritueel karakter. Nu gaat het echter niet om de moeder, maar om de vader. De erotische verbintenis tussen vader en dochter, die bij normale (?) mensen bij het opgroeien van het kind in geciviliseerde banen wordt geleid, is hier op drift geraakt. Salomé is verstrikt geraakt in het proces van volwassen worden – *Growing Up in Public* is niet alleen de naam van de groep waar Daphne de Bruijn deel van uitmaakt, het is ook wat Salomé/Jolanda in deze voorstelling probeert te doen. Ze is klein meisje, minnares en hoer tegelijk; Herodes is vader, minnaar en pooier tegelijk; en de derde persoon in deze rituele dans is agent J. de Dooper. Er is nauwelijks onderscheid tussen dader en slachtoffer, maar omdat Salomé het aanzien heeft van een onschuldig meisje, voel je het meest met haar drama mee. Dat gevoel komt pas op het einde van *Chez Salomé*, als je lang heen en weer bent geslingerd in de grove omslagen die deze voorstelling maakt. De drie acteurs maken hun personages in musical-scènes tot sentimentele verleiders, om ze het volgende moment te laten verkillen tot wrede sadisten. Salomé eist uiteindelijk niet het hoofd van de agent, maar dat van haar vader. Maar haar overwinning is geen triomf, en in een beklemmend einde laat zij zien dat het drama ook haar de kop heeft gekost.

MARIJN VAN DER JAGT

Te zien tot en met 29 april in Amsterdam in het Amfitheater, tel: 020-6168942; 10 en 11 mei in de Toneelschuur in Haarlem, tel: 023-312439; en 12 mei in Het Kruithuis in Groningen, tel: 050-125645.